

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 57/2011-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. februára 2011 predbežne prerokoval sťažnosť MUDr. V. B. a N. B., *obaja bytom H., zastúpených advokátom JUDr. R. J., N.*, ktorou namietali porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 19 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 14 a čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva podľa čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1, čl. 12, čl. 27 ods. 1 a 2 a čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 195/2008 z 30. júna 2010, postupom Okresného súdu Piešťany pri výkone uznesenia sp. zn. 4 P 19/2009 zo 4. marca 2009 a postupom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Piešťanoch, detašované pracovisko Hlohovec, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť *MUDr. V. B. a N. B. v celosti odmieta.*

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. septembra 2010 doručená sťažnosť MUDr. V. B. (ďalej len „sťažovateľ“) a N. B. (ďalej len „sťažovateľka“, spolu ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojich

základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 19 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 14 a čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva podľa čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol č. 7“) a práv podľa čl. 3 ods. 1, čl. 12, čl. 27 ods. 1 a 2 a čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 24 Co 195/2008 z 30. júna 2010 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“), postupom Okresného súdu Piešťany (ďalej len „okresný súd“) pri výkone uznesenia sp. zn. 4 P 19/2009 zo 4. marca 2009 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) a postupom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Piešťanoch, detašované pracovisko Hlohovec (ďalej len „kolízny opatrovník“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplynulo, že sťažovateľ bol v procesnom postavení navrhovateľa účastníkom konania o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletej sťažovateľke. Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 7 C 382/2008 z 10. apríla 2008 bolo manželstvo sťažovateľa s odporkyňou A. B. rozvedené, a súd schválil rodičovskú dohodu, v zmysle ktorej bola sťažovateľka zverená na čas po rozvode do osobnej starostlivosti sťažovateľa. Okresný súd svojím rozsudkom priznal obidvom rodičom právo zastupovať sťažovateľku a spravovať jej majetok, odporkyňu zaviazal prispievať na jej výživu sumou 702 Sk mesačne, upravil styk odporkyne so sťažovateľkou, sťažovateľa zaviazal riadne pripraviť sťažovateľku na styk s odporkyňou a žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania. Na odvolanie odporkyne o veci rozhodoval krajský súd, ktorý rozsudkom napadnutým touto sťažnosťou zmenil rozsudok okresného súdu v napadnutej časti o úprave práv a povinností účastníkov k sťažovateľke. Krajský súd sťažovateľku zveril do osobnej starostlivosti odporkyne, obidvom rodičom priznal právo zastupovať sťažovateľku a spravovať jej majetok, rozhodol o dlžnom, ako aj bežnom výživnom, upravil styk sťažovateľa so sťažovateľkou, odporkyňu zaviazal riadne pripraviť sťažovateľku na styk so sťažovateľom a pripravenú odovzdať, sťažovateľa zaviazal sťažovateľku v stanovenom čase vyzdvihnúť a vrátiť, upravil vzájomnú notifikačnú povinnosť účastníkov, rozhodol o náhrade trov konania štátu a účastníkom náhradu trov nepriznal.

3. Podľa názoru sťažovateľa k porušeniu jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy došlo tým, že krajský súd zveril maloletú sťažovateľku do starostlivosti matky, pričom pri rozhodovaní prihliadal iba na závery dvoch vyhotovených znaleckých posudkov. Sťažovateľ uvádza, že *„Krajský súd napríklad neporovnal, u ktorého rodiča bude mať maloletá N. lepšie podmienky na bývanie a tým i na prípravu na vyučovanie do školy; neporovnal, ktorý z rodičov má stabilnejšie zamestnanie, neporovnal vhodnosť pracovného času rodičov z hľadiska zabezpečenia osobnej starostlivosti o maloletú, ako aj zabezpečenia voľnočasových aktivít maloletej, neporovnal vzdelanie, charakterové a morálne vlastnosti rodičov, napriek listinným dôkazom predloženým za účelom preukázania charakterových a morálnych vlastností otca maloletej (napr. vyjadrenie mesta H.), pričom k niektorým nezaujal vôbec žiadne stanovisko; nevyhodnotil, ktorý z rodičov môže lepšie zabezpečiť zdravotnú starostlivosť pre maloletú; nevyhodnotil u ktorého rodiča má maloletá lepšie podmienky pre dochádzku do školy; neporovnal základné školy v H. a v L. (neplnoorganizovaná - malotriedna základná škola); neporovnal možnosti rodičov pre materiálne zabezpečenie maloletej a napr. aj štýl života rodiča (fajčenie, sklon k požívaniu alkoholických nápojov, návšteva zariadení a pod.), ktorý výraznou mierou ovplyvňuje výchovu dieťaťa a podobne. V intenciách nedostatočného hodnotenia znaleckých posudkov sa krajský súd nevyrovnal so vzájomne si odporujúcimi zisteniami o osobnostných charakteristikách sťažovateľa v prvom rade uvedených v znaleckých posudkoch a tiež so vzájomne si odporujúcimi zisteniami o vzájomných vzťahoch sťažovateľa v prvom rade a maloletej obsiahnutých v znaleckých posudkoch.“*. Ďalej sťažovateľ vytyka krajskému súdu, že nevykonala doplňujúci výsluch znalca, na ním predložené listinné dôkazy vôbec nezareagoval a odmietol vypočuť ako svedka maloletú sťažovateľku a jeho matku (starú matku sťažovateľky).

4. K porušeniu zákazu diskriminácie podľa pohlavia, majetku a iného postavenia v zmysle čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, čl. 14 ods. 1 dohovoru a princípu rovnosti medzi manželmi podľa čl. 5 protokolu č. 7 došlo podľa sťažovateľa tým, krajský súd si osvojil názor znalkyne: *„Vzhlľadom k veku dieťaťa, kedy je prioritné jeho uspokojovanie emocionálnych potrieb a blízkosť matky, ale aj z hľadiska psychologickej požiadavky*

akceptovať rovnosť pohlaví pri zverení dieťaťa po rozvode, navrhujem na čas po rozvode zveriť dieťa – N. - matke. Rovnosť pohlaví - dievčatá matkám — je žiaduca pre rozvoj identity dieťaťa, jeho chápanie totožnosti ženskej či mužskej. Identifikácia so ženským rodom predpokladá stereotyp dievčenskej role s vlastnosťami empatie, láskavosti, citlivosti, jemnosti aj s dôrazom na úpravu zovňajšku.“ Podľa sťažovateľa sa krajský súd „... ale nevyrovnal ani so všeobecnosťou zdôvodnenia odporúčania znalkyne, teda že odporúčanie znalkyne zveriť maloletú do starostlivosti matky nevychádza z konkrétnych zistení obsiahnutých v znaleckom posudku, čiže sa neopiera o konkrétne osobnostné predpoklady matky maloletej N., ale má výlučne všeobecný charakter, teda znalkyňa odporúča zveriť dieťa matke, ako osobe ženského pohlavia, pričom znak pohlavia navyše znalkyňa osobitne zdôrazňuje. Podľa tohto krajským súdom akceptovaného názoru v prípade šesťročného dieťaťa je prioritné emocionálne uspokojovanie jeho potrieb a blízkosť, ktoré podľa názoru súdu lepšie dokáže zabezpečiť matka, ale ako osoba ženského pohlavia, nie ako konkrétna osoba, ktorá je matkou maloletej N. a rovnako podľa názoru krajského súdu rovnaké emocionálne uspokojovanie potrieb šesťročného dieťaťa nemôže zabezpečiť otec ako osoba mužského pohlavia, nie ako konkrétna osoba, ktorá je otcom maloletej N.“. Obdobné stanovisko sťažovateľ prezentoval aj vo vzťahu ku kontrolnému znaleckému posudku.

K porušeniu zákazu diskriminácie podľa veku podľa názoru sťažovateľa došlo tým, že krajský súd si osvojil názor znalkyne, že „V rámci iných dôležitých zistení znalkyňa poukázala na to, že N. bude o 6 - 7 rokov v citlivom období dospievania a otec prekročí vek 50 rokov. V šiestom decéniu života je príznačná kríza stredného a staršieho veku. Dospievajúce dievča je pritom emočne labilné, introvertné, zraniteľné, vzťahovačné a hľadá možnosti vytvárania vlastnej identity u matky. Muži v tomto veku sú už zvyčajne starí otcovia. Táto dispozícia je z psychologického hľadiska nevýhodná.“.

5. Právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena, právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života a právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života sťažovateľa malo byť porušené protizákonným postupom okresného súdu pri výkone jeho uznesenia: „... vyššia súdna úradníčka sa dňa 13. 3. 2009 za prítomnosti dvoch príslušníkov Policajného zboru

domáhala vydania maloletej N. do jej rúk. O takomto postupe sťažovateľ nebol vopred upozornený. Vstup na miesto výkonu práce sťažovateľa v prvom rade a to v čase výkonu jeho pracovnej činnosti, počas ktorého sa nachádzal v ambulancii sťažovateľa v prvom rade pacient v anestéze, si uvedené tri osoby vynútili výzvou „Okamžite otvorte!“ Opakovane sa vyššia súdna úradníčka dňa 3. 4. 2009 za prítomnosti príslušníkov OO PZ Hlohovec, pracovníčky Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Piešťanoch a ďalších osôb pokúšali o výkon citovaného uznesenia takým spôsobom, že za prítomnosti televízie ... a niekoľko desiatok neznámych ľudí násilne (pomocou vylomenia zámky) vnikli do domu sťažovateľa s odvolaním sa na zabezpečenie výkonu rozhodnutia Okresného súdu Piešťany. Priebeh tohto incidentu bol odvysielaný v Televíznych novinách M. o 19:30 s mottom „Aj tak sa dá dostať do domu exmanžela.“ Tieto priebehy výkonu rozhodnutia Okresného súdu Piešťany boli namietané v sťažnosti adresovanej predsedníčke Okresného súdu Piešťany a následne v sťažnosti zo dňa 21. 5. 2009 adresovanej predsedníčke Krajského súdu v Trnave s odvolaním sa na to, že súd vo veci výkonu rozhodnutia nepostupuje zákonným spôsobom nakoľko nebol dodržaný postup uvedený v § 272 a § 273 OSP a s odvolaním sa na to, že nie je zachovaná dôstojnosť súdneho konania. Obe sťažnosti boli odmietnuté.

Porušenie práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu menu nastalo aj postupom krajského súdu, tým, že si osvojil stanovisko znaleckého ústavu, ktorým bolo subjektívne hodnotenie správania sťažovateľa v prvom rade zo strany znalkyne doc. H. vyhodnotené ako prínos, ako aj tým, že krajský súd sa vôbec nezaoberal dehonestujúcimi vyjadreniami odporkyne v konaní.“

6. Rozsudkom krajského súdu a postupom kolízneho opatrovníka v predmetnom konaní mali byť porušené práva sťažovateľky na ochranu záujmu dieťaťa podľa čl. 3 ods. 1, na slobodné vyjadrenie názoru dieťaťa podľa čl. 12, na potrebnú životnú úroveň podľa čl. 27 ods. 1 a 2 a na rozvoj osobnosti v čo najväčšej miere podľa čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa. Porušenie označených práv sťažovateľka zakladá na totožných argumentoch ako sťažovateľ. Zvýrazňuje jej nevypočutie v konaní pred krajským súdom, neprítomnosť kolízneho opatrovníka na pojednávaní krajského súdu a dodáva: „Záujem sťažovateľky v druhom rade bol porušený postupom krajského súdu tým, že dospel k svojmu rozhodnutiu o zverení do osobnej starostlivosti bez toho, aby vychádzal zo svojho

skutkového zistenia, aby mal vôbec dostatočne zistený skutkový stav, tým, že neprihliadol na všetky vykonané dôkazy a nevykonal všetky navrhnuté dôkazy dôležité z hľadiska zistenia skutkového stavu. Krajský súd v odôvodnení rozsudku týkajúceho sa určenia výživného uviedol, že dieťa má podľa § 62 ods. 2 druhá veta Zákona o rodine právo podieľať sa na životnej úrovni rodičov. Toto právo dieťaťa pritom vôbec nebral na zreteľ pri rozhodovaní o zverení sťažovateľky v druhom rade do osobnej starostlivosti jedného z rodičov, hoci z hľadiska záujmu sťažovateľky v druhom rade by bolo prínosnejšie podieľať sa na životnej úrovni rodičov priamo a nie sprostredkované prostredníctvom výživného, ktoré sa poskytuje k rukám rodiča. Súd neprihliadol na zistenia znalca PhDr. I. O. a psychologičky PhDr. Z. B., týkajúce sa osobnosti a schopností sťažovateľky v druhom rade, ďalej neporovnal podmienky na rozvoj jej osobnosti, nadania a rozumových a fyzických schopností v základných školách, na jednej strane v neplnoorganizovanej základnej škole v L. a druhej strane v plnoorganizovanej základnej škole v H. V odôvodnení rozsudku sa akákoľvek zmienka o odlišných podmienkach v jednotlivých školách vôbec nenachádza.“

7. V petite sťažnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vyslovil, že jeho označené práva podľa čl. 46 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy, čl. 6 ods. 1, č. 8 ods. 1 a 2 a čl. 14 dohovoru a čl. 5 protokolu č. 7 k dohovoru boli porušené rozsudkom krajského súdu a postupom okresného súdu pri výkone jeho uznesenia. Vo vzťahu k sťažovateľke požaduje vysloviť porušenie jej práv podľa čl. 3 ods. 1, čl. 12, čl. 27 ods. 1 a 2 a čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom krajského súdu a postupom kolízneho opatrovníka. Súčasne sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd zrušil rozsudok krajského súdu, vrátil mu vec na ďalšie konanie, priznal im primerané finančné zadosťučinenie (4 000 €, resp. 8 000 €) a náhradu trov konania.

II.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

9. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Cieľom predbežného prerokovania každého návrhu (vrátane sťažnosti namietajúcej porušenie základných práv a slobôd podľa ústavy) je rozhodnúť o prijatí návrhu na ďalšie konanie alebo o jeho odmietnutí, a teda vylúčení z ďalšieho konania pred ústavným súdom zo zákonom ustanovených dôvodov. Pri predbežnom prerokovaní návrhu takto ústavný súd skúmal, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto zákonného ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

10. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu

Ústavný súd pripomína, že je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Vo vzťahu k všeobecným súdom nie je prieskumným súdom ani riadnou či mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. I. ÚS 19/02, I. ÚS 31/05) a nemá zásadne ani oprávnenie preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite

zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (m. m. II. ÚS 21/96, II. ÚS 134/09). Ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Sú to teda všeobecné súdy, ktorým ako „pánom zákonov“ prislúcha chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni. Táto ochrana sa prejavuje aj v tom, že všeobecný súd odpovedá na konkrétne námietky účastníka konania, keď jasne a zrozumiteľne dá odpoveď na všetky kľúčové právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Ústavný súd už opakovane uviedol (napr. II. ÚS 13/01, I. ÚS 241/07), že ochrana ústavou, prípadne dohovorom garantovaných práv a slobôd (resp. ústavnosti ako takej) nie je zverená len ústavnému súdu, ale aj všeobecným súdom, ktorých sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 ústavy a zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy). Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na *spravodlivé súdne konanie* rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07). Z týchto hľadísk potom ústavný súd posudzoval rozsudok krajského súdu.

11. Krajský súd zmenil rozsudok okresného súdu vo viacerých výrokoch – zverenie do osobnej starostlivosti, výživné a styk. Podstata sťažnostných námietok sťažovateľa smeruje proti (podľa jeho názoru) nesprávnemu rozhodnutiu krajského súdu o zverení sťažovateľky do osobnej starostlivosti odporkyne. Ústavný súd sa preto oboznámil s relevantnou časťou odôvodnenia rozsudku krajského súdu, v ktorej krajský súd po prepise záverov dvoch znaleckých posudkov, výpovedí účastníkov, kolízneho opatrovníka a obsahu listinných dôkazov uviedol:

Súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností musí prihliadať predovšetkým na záujem maloletého dieťaťa a to najmä na jeho citové väzby a vývinové

potreby a stabilitu budúceho výchovného prostredia. Pritom musí byť rešpektované právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom. Súd teda musí dbať na to, aby sa zabezpečili čo najpriaznivejšie podmienky pre zdarný vývoj dieťaťa. Súd pritom musí zohľadniť aj bytové pomery, zamestnanie, pracovný čas, zdravotný stav, charakterové a morálne vlastnosti rodiča, ktorému dieťa zveruje do osobnej starostlivosti, aby bola zabezpečená jeho riadna výchova. Takisto musí brať do úvahy vek a zdravotný stav dieťaťa, jeho dochádzku do školy, denný režim a podobne.

Keďže v danom prípade každý z rodičov sa domáhal zverenia maloletej do svojej osobnej starostlivosti a z vykonaného dokazovania priamo nevyplývali skutočnosti, ktoré by bránili ktorémukolvek z rodičov v starostlivosti o dieťa, v dôsledku čoho posúdenie tejto otázky si vyžadovalo odborné znalosti, súd na zodpovedanie tejto otázky pribral do konania znalca a následne dal vypracovať i kontrolný znalecký posudok. Závery oboch posudkov boli v podstate zhodné, keď oba navrhli, aby maloletá N. na čas po rozvode manželstva bola zverená do výchovy odporkyne. Znalci sa zhodli na tom, že obaja rodičia majú vhodné osobnostné predpoklady na výchovu dieťaťa, ani u jedného z nich neboli zistené žiadne také okolnosti, ktoré by bránili zvereniu dieťaťa do jeho starostlivosti. Na strane odporkyne prevážilo podľa oboch posudkov v podstate to, že je emotívnejšia, citovejšia, spontánnejšia, pričom dieťa vo veku maloletej N. potrebuje dostatok živej emočnej odozvy, aby sa dokázala lepšie orientovať v rámci sociálnych vzťahov a toto jej dokáže lepšie poskytnúť práve matka. Znalkyňa doc. H. pridáva, že dôležitú rolu zohráva tiež potreba identifikácie maloletej so ženským rodom.

Odvolací súd potom, sledujúc najlepší záujem maloletej N., pri zohľadnení zákonnej požiadavky uspokojenia jej citových väzieb a vývinových potrieb (§ 24 ods. 3 Zákona o rodine), dospel k záveru, že je najvhodnejšie na čas po rozvode zveriť maloletú do osobnej starostlivosti odporkyne. Odvolací súd je toho názoru, že výchova maloletej odporkyňou spĺňa tiež požiadavku stability budúceho výchovného prostredia s poukazom na to, že odporkyňa od rozchodu s navrhovateľom, má jeden stabilný partnerský vzťah. S poukazom na uvedené závery bolo potom dôvodným, aby odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorou bola maloletá zverená do osobnej starostlivosti navrhovateľa, s použitím § 220 O. s. p. zmenil tak, že maloletú N. na čas po rozvode zveril do osobnej starostlivosti odporkyne.“

12. Nevypočutie sťažovateľky a znalca na pojednávaní odvolacieho súdu tento zdôvodnil takto:

Pred odvolacím súdom navrhovateľ navrhol, aby súd vo veci vypočul priamo maloletú N., ktorú na pojednávanie priviedol. Odvolací súd tento dôkaz odmietol vykonať z dôvodu, že maloletá bola v rámci konania opakovane - dvakrát vypočutá odborníkmi na detskú psychológiu, pričom pri týchto vyšetreniach priamych i skrytých opakovane vyslovila svoje názory, okrem toho s ňou hovoril i kolízny opatrovník. Odvolací súd bol pritom toho názoru, že dieťa vo veku 6 rokov, vzhľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť, nie je schopné samostatne vysloviť svoj názor, resp. ním deklarovateľný názor, vzhľadom na vysokú ovplyvniteľnosť dieťaťa v takomto veku, nemusí zobrazovať jeho skutočnú vôľu a dieťa v takomto veku ani nedokáže zhodnotiť a vyhodnotiť komplexne všetky okolnosti potrebné pre vytvorenie si vlastného názoru. Navyiac na odvolacom pojednávaní sa nezúčastnil kolízny opatrovník a odvolací súd bol toho názoru, že i za tejto situácie by bol výsluch dieťaťa tak nízkeho veku pre dieťa frustrujúcim a traumatizujúcim, pričom by nepriniesol relevantné výsledky. Preto súd tento navrhovateľom navrhnutý dôkaz nevykonal.

Rovnako odvolací súd nevykonal ďalší dôkaz navrhnutý navrhovateľom a to priamy osobný výsluch znalca na pojednávaní. Vzhľadom na to, že prvý znalecký posudok i kontrolný znalecký posudok dospeli k zhodným záverom, a to na základe v podstatnom zhodných zistení, za použitia i rozdielnych vyšetrovacích metód, odvolací súd bol toho názoru, že v danom prípade bolo namieste uspokojiť sa s písomným posudkom znalca, s poukazom na § 127 ods. 1 veta štvrtá O. s. p. i zásadu hospodárnosti súdneho konania.“

13. Jadro sťažnostných námietok v tomto smere predstavujú úvahy sťažovateľa o tom, že krajský súd nesprávne vyhodnotil vykonané dôkazy, na niektoré predložené listinné dôkazy vôbec neprihliadol a niektoré ním navrhované dôkazy nevykonal. Konanie o rozvod manželstva je ex lege spojené s konaním o úprave pomerov manželov k maloletým deťom na čas po rozvode (§ 113 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku). Ak obaja z rodičov majú záujem o zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, je povinnosťou súdu pri rozhodovaní vychádzať zo zákonných mantinelov upravených § 24 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“). V zmysle uvedeného

zákonného ustanovenia sa v rámci záujmov maloletého dieťaťa zvyrazňujú najmä nemateriálne kritériá - citové väzby, vývinové potreby a stabilita budúceho výchovného prostredia. Napriek tomu, že rozhodnutie patrí do výlučnej právomoci všeobecného súdu, tento pri rozhodovaní spravidla vychádza najmä zo stanoviska kolízneho opatrovníka (ktorého zákonnou povinnosťou je chrániť záujmy maloletého) a zo záverov znaleckého posudku z odvetvia klinickej psychológie detí.

14. V predmetnom konaní boli v štádiu odvolacieho konania vyhotovené dva znalecké posudky znalcov z uvedeného odvetvia, pričom vypracovaním kontrolného znaleckého posudku bol súdom poverený Z. v B. Úlohou znalcov bolo o. i. uviesť, ktorému z rodičov navrhujú maloletú zveriť do osobnej starostlivosti. Znalci vykonali šetrenia tak maloletej, ako aj obidvoch rodičov, pričom dospeli k zhodným záverom – navrhli dieťa zveriť do osobnej starostlivosti matky s pomerne široko navrhovaným stykom sťažovateľa s maloletou. V zmysle zhodných záverov znalcov obaja rodičia majú vhodné osobnostné predpoklady na výchovu dieťaťa a u nikoho z nich neboli zistené okolnosti brániace zvereniu dieťaťa do osobnej starostlivosti. Za tejto situácie konajúci krajský súd musel „zvoliť“, u ktorého z rodičov budú lepšie zabezpečené záujmy maloletého dieťaťa. Zhodné závery znaleckého posudku a kontrolného znaleckého posudku vzal krajský súd za východisko svojho rozhodnutia o zverení maloletej do osobnej starostlivosti matky. Ako zvyraznil aj v odôvodnení napadnutého rozsudku, zohľadnil najmä uspokojovanie jej citových väzieb a vývinových potrieb, ako aj stabilitu výchovného prostredia.

15. Z pohľadu možného zásahu ústavného súdu do rozsudku krajského súdu treba zvyrazniť, že tento dal sťažovateľovi jasnú a zrozumiteľnú odpoveď na to, prečo a z akých dôvodov zveril maloletú na čas po rozvode do osobnej starostlivosti matky. Odôvodnenie rozsudku krajského súdu v tejto časti vychádza zo zisteného skutkového stavu, ktorého subsumpcia pod príslušné ustanovenia zákona o rodine nevykazuje možné vybočenie z ich účelu. Podľa ústavného súdu postup krajského súdu pri odôvodňovaní svojho právneho záveru vo veci sťažovateľa nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny, a ani za taký, ktorým by bol popretý účel a význam tých ustanovení zákona o rodine, ktoré boli právnym základom rozhodnutia súdu. Odpoveď krajského súdu považuje ústavný súd

za ústavne akceptovateľnú, pričom možno uviesť, že práve opačný záver, t. j. prípadné zverenie maloletej do osobnej starostlivosti sťažovateľa, by vzhľadom na odlišné odporúčania dvoch znalcov (z toho jedného znaleckého ústavu) vyvolávalo možné otázky. Samotná skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje a domnieva sa, že v jeho osobnej starostlivosti by boli lepšie zabezpečené záujmy maloletej, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným (m. m. I. ÚS 417/08). Sťažovateľ má v dôsledku výroku rozsudku o styku s maloletou vytvorené zároveň reálne (nie len iluzórne) možnosti spolupôsobiť na jej výchove, a tým prispievať k uspokojovaniu jej oprávnených potrieb a záujmov.

16. Námietka sťažovateľa o nevykonaní ním navrhnutých dôkazov (výsluch znalca, výsluch maloletej) tiež nie je dôvodná. Zásah do práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru by v tejto súvislosti bolo možné konštatovať len vtedy, ak by záver všeobecného súdu o nevykonaní navrhovaného dôkazu bol zjavne neodôvodnený, chýbala by mu predchádzajúca racionálna úvaha konajúceho súdu vychádzajúca z priebehu konania a stavu dokazovania v jeho rámci, či vtedy, ak by nevykonaním navrhnutého dôkazu bol účastník postavený do podstatne nevýhodnejšej pozície ako druhá strana v konaní (I. ÚS 350/08). Konanie všeobecných súdov v právnej veci sťažovateľa však takéto vady nevykazuje. Ako je už uvedené, krajský súd primerane a rozumne zdôvodnil nevykonanie týchto dôkazov. Vo vzťahu k výsluchu maloletej vychádzal z toho, že jej názor na vec bol priamo aj skryto zisťovaný odborníkmi na psychológiu, ktorí v tomto smere nedospeli k rozdielnym záverom. Ústavný súd sa však stotožňuje aj so záverom krajského súdu o možnom frustrujúcom a traumatizujúcom zážitku pre maloletú v prípade jej výsluchu v pojednávacej miestnosti, čo by mohlo byť zvýraznené aj antagonistickou pozíciou účastníkov a ich právnych zástupcov. Úvaha krajského súdu o nevypočutí znalca tiež nechýba racionálna úvaha, keďže vo veci boli vypracované dva znalecké posudky s rovnakými závermi, a teda v zásade neboli rozpory, ktoré by bolo potrebné odstraňovať výsluchom znalca.

17. K námietke sťažovateľa o nevyhodnotení niektorých listinných dôkazov ústavný súd uvádza, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (I. ÚS 241/07). Rovnako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pripomenul, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sa zakladajú (García Ruiz c. Španielsku z 21. januára 1999). Judikatúra ESLP teda nevyžaduje, aby na každý argument strany bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (napr. Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998). Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že krajský súd vo veci sťažovateľa vykonal a vyhodnotil všetky dôkazy nevyhnutné pre to, aby mohol vo veci spravodlivo a zákonne rozhodnúť. Osobitne možno zvýrazniť, že listinné dôkazy (list Mesta H., list hlavného kontrolóra M. H. či vysvedčenie o štátnej rigoróznej skúške) v zásade neboli pre vec natoľko relevantné, že by mohli vyvrátiť zhodné závery znaleckých posudkov.

18. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd konštatuje, že pri predbežnom prerokovaní sťažnosti v tomto smere nezistil ani len potenciálne porušenie označených práv sťažovateľa rozsudkom krajského súdu, ktorého reálnosť by mohol preskúmať po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, I. ÚS 426/08) a preto bola sťažnosť v tejto časti odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

19. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, čl. 14 dohovoru a čl. 5 protokolu č. 7 rozsudkom krajského súdu

Podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo

znevýhodňovať. Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto Dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie. Ako už opakovane konštatoval ústavný súd, uvedené ustanovenia majú všeobecný, deklaratórny charakter, a nie charakter základného práva, ktorého ochrany by sa bolo možné domáhať v konaní pred ústavným súdom. Ich použitia sa možno dovolávať len v spojení s ochranou konkrétneho základného práva (napr. I. ÚS 17/99).

20. Sťažovateľ namieta diskrimináciu podľa pohlavia (dcéra - matka), majetku (jeho príjmové a majetkové pomery nebral súd do úvahy pri zverení dieťaťa odporkyňi, ale pri určení výživného na ne prihliadal) a podľa veku (súd diskriminačne poukázal na jeho vyšší vek). V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že z odôvodnenia rozsudku krajského súdu jasne vyplýva, že ani vek sťažovateľa ani jeho príjmové a majetkové pomery neboli určujúce pre zverenie sťažovateľky do osobnej starostlivosti matky. Súd prihliadal najmä na nemateriálne kritéria a len okrajovo poukázal na záver znalkyne o potrebe identifikácie sa maloletej so ženským rodom. Predmetom rozhodovania ústavného súdu bol len rozsudok krajského súdu (a nie závery znalcov), vo vzťahu ku ktorému ústavný súd nezistil, že by tento postupoval smerom k sťažovateľovi diskriminačne.

21. Princíp rovnosti práv a povinností manželov k deťom pri rozvode (čl. 5 protokolu č. 7) nemožno chápať tak, že by zverením dieťaťa jednému z rodičov na čas po rozvode došlo k jeho porušeniu. Uvedený článok totiž nevylučuje, aby štáty prijali opatrenia, ktoré sú v záujme detí, pričom za uvedené opatrenie možno považovať aj zverenie dieťaťa na čas po rozvode do osobnej starostlivosti jedného z rodičov, spravidla spolu so zachovaním práva druhého rodiča stýkať sa s dieťaťom (k čomu došlo aj u sťažovateľa). Aj v tomto smere je teda sťažnosť zjavne neopodstatnená, čo bolo dôvodom jej odmietnutia.

22. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa postupom okresného súdu pri výkone jeho uznesenia sp. zn. 4 P 19/2009 zo 4. marca 2009

Podľa tvrdení sťažovateľa skutočnosti zakladajúce zásah do jeho práv podľa čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru nastali 13. marca 2009 (vstup vyššej súdnej úradníčky v sprievode príslušníkov Policajného zboru do jeho ambulancie) a 3. apríla 2009 (násilný vstup viacerých osôb do jeho obydľia odvysielaný aj v TV M.). Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa o týchto tvrdených zásahoch do jeho označených práv dozvedel bezprostredne potom, ako nastali. Podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť. Sťažnosť podaná na poštovú prepravu 30. augusta 2010 bola nepochybne podaná po uplynutí zákonnej lehoty na jej podanie, čo bolo zároveň dôvodom jej odmietnutia v tejto časti. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu sťažnosť nemožno považovať za časovo neobmedzený právny prostriedok ochrany ústavnosti (napr. I. ÚS 22/02), pričom ústavný súd rovnako vyslovil, že nedodržanie zákonnej lehoty na podanie sťažnosti je zákonom ustanoveným dôvodom na jej odmietnutie ako oneskorene podanej (IV. ÚS 28/02), a zároveň uviedol, že ide o takú lehotu, ktorú nemožno predĺžiť ani nemožno odpustiť jej zmeškanie (I. ÚS 84/02, IV. ÚS 36/03).

23. K namietanému porušeniu práv sťažovateľky na ochranu záujmu dieťaťa podľa čl. 3 ods. 1, na slobodné vyjadrenie názoru dieťaťa podľa čl. 12, na potrebnú životnú úroveň podľa čl. 27 ods. 1 a 2 a na rozvoj osobnosti v čo najväčšej miere podľa čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa

Ústavný súd v tomto smere predovšetkým uvádza, že sťažovateľka nie je v konaní riadne zastúpená. splnomocnenie na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom udelil advokátovi sťažovateľ ako jej zákonný zástupca. Podľa § 31 ods. 2 zákona o rodine však žiadny z rodičov nemôže zastupovať svoje maloleté dieťa, ak ide o právne úkony, pri ktorých by mohlo dôjsť k rozporu záujmov medzi rodičmi a maloletým dieťaťom; v takom prípade súd ustanoví maloletému dieťaťu opatrovníka, ktorý ho bude v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať (ďalej len „kolízny opatrovník“). Nedostatok riadneho zastúpenia jej síce odstrániteľný nedostatok v konaní pred ústavným súdom, avšak

vzhľadom na ďalej uvedené ústavný súd ustanovenie kolízneho opatrovníka považoval za bezpredmetné.

24. Keďže o úprave pomerov k maloletej sťažovateľke rozhodoval všeobecný súd v riadnom občianskom súdnom konaní, k porušeniu označených práv dieťaťa garantovaných Dohovorom o právach dieťaťa by mohlo dôjsť len za situácie, ak by tento súčasne porušil ústavno-procesné princípy postupu vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (II. ÚS 78/05). K tomu však rozsudkom krajského súdu nedošlo (body 13 až 18 odôvodnenia tohto uznesenia). Na druhej strane novšia judikatúra ústavného súdu *už smeruje aj k posudzovaniu namietaného porušenia hmotných práv (kam patria aj označené práva) rozhodnutím všeobecného súdu (IV. ÚS 360/09, III. ÚS 196/08, II. ÚS 111/08, I. ÚS 131/09 a pod.)*. V súvislosti s tvrdeným zásahom do označených práv sťažovateľky však ústavný súd konštatuje, že (i) krajský súd, ako uviedol v odôvodnení svojho rozsudku, prioritne chránil záujem maloletej sťažovateľky, (ii) pri rozhodovaní vychádzal aj z jej priamo a skryto prejaveneho názoru pred znalcami, (iii) a vychádzajúc z obsahu príloh k sťažnosti nemožno uvažovať o tom, že zverenie sťažovateľky do osobnej starostlivosti matky za súčasnej úpravy styku sťažovateľa s ňou a určenia jeho vyživovacej povinnosti jej nezabezpečí právo na potrebnú životnú úroveň a na rozvoj osobnosti v čo najväčšej miere.

25. Posúdenie uvedených otázok nepatrí do právomoci ústavného súdu, pretože všetky tieto garantované práva sťažovateľky mal zohľadniť vo svojom rozhodnutí krajský súd. Jeho rozhodnutie vychádzajúce zo zhodných záverov znaleckých posudkov však ani v tomto smere nevykazuje žiadne pochybnosti ústavnoprávnej relevancie, ktorých reálnosť by sa mohla posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie. Ústavný súd preto sťažnosť aj vo vzťahu k sťažovateľke odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

26. K porušeniu označených práv postupom kolízneho opatrovníka malo dôjsť tým, že tento nebol prítomný na jednom pojednávaní krajského súdu, a tým, že odmietol zisťovať názor sťažovateľky vo veci, ktorá sa jej týka, čím nechránil jej záujmy. Z obsahu odôvodnenia rozsudku krajského súdu vyplýva, že kolízny opatrovník vykonal šetrenie v domácnostiach obidvoch rodičov sťažovateľky a potom, keď zistil, že dohoda o úprave

pomerov k sťažovateľke medzi rodičmi nie je možná, navrhol ustanovenie znalca a následne so súdom spolupracoval v rámci vyjadrení k znaleckým posudkom. S jeho neúčastou na pojednávaní odvolacieho súdu a možnom zásahu do práv sťažovateľky mal zákonnú právomoc vysporiadať sa v rámci skúmania podmienok konania (resp. pojednávania) samotný odvolací súd, čo vylučuje právomoc ústavného súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy). Tu je však potrebné uviesť, že otázka, či kolízny opatrovník riadne hájil záujmy dieťaťa, nie je redukovateľná len na jeho účasť na tom-ktorom pojednávaní, ale je potrebné skúmať jeho pôsobenie v prospech záujmov dieťaťa v celom súdnom konaní. Z obsahu sťažnosti a príloh k nej pripojených ani v tomto smere nevyplývajú relevantné pochybnosti.

27. Keďže došlo k odmietnutiu sťažnosti, ústavný súd sa nezaoberal ďalšími návrhmi sťažovateľov (zrušenie rozsudku krajského súdu, primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania), ktoré sú viazané na to, že sťažnosti bolo vyhovené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. februára 2011